

## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

### תורה – בראשית פרק א'

(יא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: (יא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: (יא) וַאֲמַר יי תְּדַשָּׂא אֶרֶץ דִּיתָא עֲסָבָא דְּבַר זְרַעִיה מִזְרַע אֵילָן עֵבֶד פִּירִין עֵבֶד פִּירִין לְזַנְיָה דִּי בַר זְרַעִיה בִּיהַ עַל אֶרֶץ וְהוּהּ כֵן: (יב) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: (יב) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב: (יב) וַאֲפַקַת אֶרֶץ דִּיתָא עֲסָבָא דְּבַר זְרַעִיה מִזְרַע לְזַנְיָה וְאֵילָן עֵבֶד פִּירִין דְּבַר זְרַעִיה בִּיהַ לְזַנְיָה וְחֻזָּא יי אַרִי טֹב: (יג) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: (יג) וְהוּהּ רְמֵשׁ וְהוּהּ צֶפֶר יוֹם תְּלִיתָא:

(יד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וַיְהִי לָאֵתַת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים: (יד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וַיְהִי לָאֵתַת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים: (יד) וַאֲמַר יי יְהוֹן נְהוּרִין בְּרִקִיעַ דְּשָׁמַיָא לְאֶפְרָשָׂא בֵּין יָמָא וּבֵין לַיְלָא וַיְהוֹן לָאֵתַת וּלְזַמְנִין וּלְמַמְנִי בְּהוֹן יוֹמִין וְשָׁנִין: (טו) וַיְהִי לְמְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: (טו) וַיְהוֹן לְנְהוּרִין בְּרִקִיעַ דְּשָׁמַיָא לְאֶנְהָרָא עַל אֶרֶץ וְהוּהּ כֵן:

### רש"י

האילנות על כך ונשאו ק"ו בעלמון כדמפורש באגדה בשחיטת חולין: (יז) יהי מארת וגו' – מיום ראשון נבראו וברביעי נוא עליהם להתלות בריקיע וכן כל תולדות שמים וארץ נבראו ציום ראשון וכל אחד ואחד נקבע ציום שנגזר עליו. הוא שכתוב את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותיה: יהי מארת – חסר וי"ו כתיב על שהוא יום מארה ליפול אסכרה בתינוקות הוא ששנינו ד' היו מתעני' על האסכרה שלא תיפול בתינוקות: להבדיל בין היום ובין הלילה – משנגזר האור הראשון אצל ד' (נ"א בג') ימי בראשית שמשו האור והחשך הראשונים יחד בין ציום ובין בלילה: והיו לאחת – כשהמאורות לוקין ס"י רע הוא לעולם שנאמר מאורות השמים אל תחתו וגו' (ירמיה י) בעשותכם לרן הקב"ה אין אתם כריכין לדאוג מן הפורענות: ולמועדים – ע"ש העתיד שעתידיים ישראל להטוות על המועדות והם נמנים למולד הלבנה: ולימים

(יא) תדשא הארץ דשא עשב – לא דשא לשון עשב ולא עשב לשון דשא ולא היה לשון המקרא לומר תעשיב הארץ שמיני דשאין מחולקין כל אחד לעצמו נקרא עשב פלוני ואין לשון למדבר לומר דשא פלוני שלשון דשא הוא לבישת הארץ בעשבים כשהיא מתמלאת בדשאים: תדשא הארץ – תתמלא ותתכסה לבוש עשבים כלשון לע"ז נקרא דשא ארבי"ץ (גראזיכט) כולן בערבוזיא וכל שורש לעצמו נקרא עשב: מזריע זרע – שיגדל בו זרע לזרוע ממנו במקום אחר: עץ פרי – שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן אלא ותולא הארץ וגו' ועץ עושה פרי ולא העץ פרי לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה (ס"א) אינו ודו"ק: אשך זרעו בו – הן גרעיני כל פרי שמהן האילן לומח כשנוטעים אותן: (יב) ותולא הארץ וגו' – אע"פ שלא נאמר למינהו בדשאים ציווייהן שמעו שנלטו



## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

– שמוש החמה חזי יום ושמוש הלזנה חזי  
 הרי יום שלם: ושנים – לסוף שס"ה ימים  
 (ס"א ורביע יום) יגמרו מהלכן זי"ב מזלות  
 המשרתים אותם והוא שנה (ס"א והוא שס"ה יום ורביע יום) וחוזרים ומתחילים פעם שניה  
 לסבב בגלגל כמהלכן הראשון:  
 (טו) והיו למאורת – עוד זאת ישמשו שיאירו  
 לעולם:

### נביא – ישעיה פרק מב' טו'-יט'

(טו) אַחֲרֵיב הָרִים וְגִבְעוֹת וְכָל עֵשְׂבָם אוֹבִישׁ וְשִׁמְתִי נְהָרוֹת לְאֵיִם וְאֶגְמִים אוֹבִישׁ: (טו) אחריב טורין ורמן וכל עסביהון איבש ואשוי נהרין לנגון ואגמין איבש:  
 (טז) וְהוֹלֵכְתִי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ בְּנִתְיבוֹת לֹא יָדְעוּ אֲדָרְיִכֶם אֲשֵׁים מִחֲשֶׁךְ לְפָנֵיהֶם לְאוֹר וּמַעֲקֻשִׁים לְמִישׁוֹר אֶלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזֹבְתֶימָם: (טז) ואדבר לבית ישראל דמין כסמן באורה דלא ידעו בשבילין דלא אליפו אדרכינן אשוי קבל קדמיהון לנהור וכפלא למישרא אלין פתגמיא אעבדינן ולא ארחיקינן:  
 (יז) נִסְגּוּ אַחֲוֹר יִבְשׁוּ בִשֶׁת הַבְּטָחִים בְּפֶסֶל הָאֱמֹרִים לְמִסְכָּה אֲתֶם אֱלֹהֵינוּ: (יז) יסתחרון לאחורא יבהתון בהתא פלחי עלמיא דאמרין לעלם מתבא אתון טעותנא:  
 (יח) הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהָעוֹרִים הִפְיִטוּ לְרֹאוֹתָם: (יח) רשיעיא דאינון כחרשין הלא אודנין לכון שמעו וחיביא דאינון כסמן הלא עינין לכון אסתכלו וחזו:  
 (יט) מִי עוֹר פִּי אִם עֲבָדִי וְחָרֵשׁ כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח מִי עוֹר כְּמִשְׁלָם וְעוֹר כְּעֶבֶד יְהוָה: (יט) הלא אם יתובון רשיעיא יתקרון עבדי וחיביא דנביי שלחית עליהון אלא רשיעיא עתידין לאשתלמא פודענות חוביהון ברם אם יתובון יתקרון עבדיא דיי:

### רש"י

(טו) אוֹבִישׁ – לשון יוצא הוא לענין דבר לח  
 כגון עשך ונהרות:  
 (טז) והולכתי עורים – ישראל שהיו עורים עד הנה  
 מהביט אלי דרך הטוב אשר לא ידעו להלך  
 בה. עשיתים – אנשה כן לשון נבואה לדבר  
 על העתיד כאילו עשוי:  
 (יח) החרשים והעורים – על ישראל הוא  
 אומר:  
 (יט) מי עור – זכס אין אחד כי אם עבדי  
 הוא העור שזככלכמלאכי אשר אני שולח  
 להנבא נבואות. מי עור כמשולם – מי היה  
 עור זכס כבר קבל יסוריו והרי הוא כמשולם  
 כל תגמוליו ויולא נקי:

### כתובים – משלי א' כד'-כח'

(יא) אִם יֹאמְרוּ לְכֹה אֲתַנּוּ נֶאֱרָבָה לָדָם נִצְפְּנָה לְנִקְי חֲנָם: (יא) אין יימרון אתא עמנא  
 נכמון לדמא נטשי לזכי מוגן:  
 (יב) נִבְלָעִים בְּשִׂאוֹל חַיִּים וְתַמְיָמִים פְּיוֹרְדֵי בּוֹר: (יב) נבלענן כשיוול לחיי ולדלא מום היך  
 נחתי גובא:  
 (יג) כָּל הוֹן יִקָּר נִמְצָא נִמְלֵא בְּתִינּוּ שָׁלָל: (יג) כל עותרא ויקרא נשכח ונמלי בתנא בזתא:  
 (יד) גּוֹרְלָךְ תִּפְּיֵל בְּתוֹכְנּוּ פִּיס אַחַד יִהְיֶה לְכַלְנָו: (יד) פיסך ארמי בינתנא כיסא חד יהוי  
 לכולנא:



## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

(טו) בְּנֵי אֵל תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ אֲתָם מִנְע רִגְלְךָ מִנְתִּיבָתָם: (טז) בְּרִי לֹא תִזוּל בְּאֵרְחָא עִמְהוּן מִנְע רִגְלְךָ מִן שִׁבְלֵיהוּן:

### רש"י

שְׁלָמִים כְּאֵדָם הַיּוֹרֵד בְּחוּךְ הַצּוֹר כְּשֶׁהוּא שְׁלָם  
 כְּלוֹמֵר בְּעוֹדָם בְּעֵשְׂרֵם נִהְרָגִים וְנִירָשׁ נִכְסֵיהֶם:  
 (יז) גּוֹרְלְךָ תִפִּיל בְּחוֹכְנוּ – אִם תִּרְכָּה תַחלוֹק  
 אוֹ אִם תִּרְכָּה יִהְיֶה בְּשׂוֹתְפוֹת. כִּיִּם אֶחָד יִהְיֶה  
 לְכוֹלְנוּ – בִּיחָד:

(יא) נִרְכָּזָה לְדָם – לְשִׁפּוֹךְ דָּם. נִכְפְּנָה – לְשׁוֹן  
 מֵאֲרָב. נִכְפְּנָה לְנִקְי חֲנָם – הַכְּחוּב אֲוֹמֵר  
 שְׁכַפְּיִנְתָּם לְנִקְי חֲנָם הוּא:  
 (יב) נִבְלַעַם – לְנִקְיִים כְּשֶׁהֵם חַיִּים. כְּשֶׁאֲוֹל –  
 הַבּוֹלַע כָּל גּוֹף שְׁלָם. וְתַמִּימִים – אֵינּוּ לְשׁוֹן  
 דְּלִיקִים אֲלֹא מִלְשׁוֹן שְׁלָמִים נִבְלַעַם כְּשֶׁהֵם

### משנה – יבמות פרק א'

(א) חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן וְצְרוֹת צְרוּתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן  
 הַיְבּוּם עַד סוּף הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ הֵן, בְּתוּ, וּבֵת בְּתוּ, וּבֵת בְּנוּ, בֵּת אִשְׁתּוֹ, וּבֵת  
 בְּנָה, וּבֵת בְּתָה, חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ, וְאִם חֲמִיו, אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ, וְאֲחוֹת אִמּוֹ,  
 וְאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְאִשְׁתְּ אֲחִיו מֵאִמּוֹ, וְאִשְׁתְּ אֲחִיו שְׁלֵא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּבְכֻלּוֹ,  
 הָרִי אֵלּוּ פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן וְצְרוֹת צְרוּתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבּוּם, עַד סוּף  
 הָעוֹלָם. וּבְכֵן אִם מִתּוֹ, אוֹ מֵאִמּוֹ, אוֹ נִתְגַּרְשׁוּ, אוֹ שִׁנְמָצְאוּ אֵילּוּנֵיּוֹת,  
 צְרוּתֵיהֶן מִתְּרוֹת. וְאִי אֲתָה יָכוֹל לֹאמֵר בְּחֲמוֹתוֹ וּבְאִם חֲמוֹתוֹ וּבְאִם חֲמִיו  
 שִׁנְמָצְאוּ אֵילּוּנֵיּוֹת אוֹ שִׁמְאָנוּ:

– כָּל אֲלוֹ אֲסוּרוֹת לוֹ, מִשּׁוּם עֲרוֹת אִשָּׁה  
 וּבִתָּה לֹא תִגְלַה אֶת בֵּת בְּנָה וְאֶת בֵּת בִּתּוֹ,  
 וַיֵּשׁ בְּכָלֵל זֶה חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמִיו:  
 אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ – שְׁנִישְׂאֵת לֵאחִיו מֵאִבּוֹ וּמִתּוֹ.  
 וְכֵן אֲחוֹת אִמּוֹ. שְׂאִין יְבוּם אֲלֹא בִּאחִיו מִן  
 הָאֵב, דִּילְפִינן אֲחוּהָ אֲחוּהָ מִבְּנֵי יַעֲקֹב, מֵה  
 לְהֵלֵן מִן הָאֵב אֲף עַל פִּי שְׂאִין מִן הָאֵם הַכֹּהֵן  
 נִמִּי לֹא שְׂנֵא: וְאִשְׁתְּ אֲחִיו מֵאִמּוֹ – שְׂמַת  
 וְנִישְׂאֵת אֲחִיו מֵאִבּוֹ, שְׂהִיתָה נִכְרִית אֲלֵכֶן,  
 וּמֵת בְּלֹא בָנִים וּנְפִלָה לְפָנָיו לִיְבוּם. וְאֲסוּרָה  
 לוֹ לְפִי שְׂהִיתָה תַחֲלָה אִשְׁתְּ אֲחִיו מֵאִמּוֹ  
 וְאֲסוּרָה לוֹ עוֹלָמִית, דְּכַתִּיב (שם) עֲרוֹת אִשְׁתְּ  
 אֲחִיךָ, וְדִרְשִׁינן אֲחִיךָ בִּין מִן הָאֵב בִּין מִן הָאֵם:  
 וְאִשְׁתְּ אֲחִיו שְׁלֵא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ – כְּגוֹן רֵאוּבֵן  
 שְׂמַת בְּלֹא בָנִים, וְנִוְלַד לוֹ אֶחָד אַחֲרַי מִיתָה  
 וְשִׁמּוֹ לוֹ, וַיְבַסֵּם שְׂמַעוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ וְלוֹ אִשָּׁה  
 אַחֲרָת וּמֵת בְּלֹא בָנִים, וְנִפְלָו שְׂהִיתָה לְפָנָיו לוֹ,  
 שְׂהִיתָה פְּטוּרוֹת, לְפִי שְׂאִשְׁתְּ רֵאוּבֵן שְׁנִישְׂאֵת  
 לְשְׂמַעוֹן אֲסוּרָה לְלוֹי בְּכִרְתָּ, לְפִי שְׂמִיעֵטָה

רַע"ב – (א) חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת  
 כְּרוּתֵיהֶן – שְׂאִם הִיתָה אֲחִתָּה מֵהֵן נִשְׂאֵת  
 לֵאחִיו וְלוֹ שְׂהִי נָשִׁים וּמֵת בְּלֹא בָנִים, שְׂהִיתָה  
 פְּטוּרוֹת, שְׂנִישְׂאֵת (וַיִּקְרָא י"ח) וְאִשָּׁה אֶל  
 אֲחוֹתָה לֹא תִקַּח לְכַרְוֹר לְגִלּוֹת עֲרוֹתָה עֲלֶיהָ,  
 שְׂאִין תִּלְמוּד לֹא מִנְעָה עֲלֶיהָ, אֲלֹא לְלַמְדָּךְ שְׂאִפִּילוֹ  
 יְבַמְתוֹ שְׂנִישְׂאֵת זֶה (דְּבָרִים כ"ה) יְבַמָּה יֵבֵא  
 עֲלֶיהָ, אִם הִיא אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָה, לֹא תִקַּח.  
 וְהוּא הַדִּין לְשִׂאֵר עֲרוֹת שִׂישׁ בְּהֵן כִּרְתָּ. וְאִין  
 לִי אֲלֵךְ הִיא, כִּרְתָּה מִנִּין, ת"ל לְאוֹר. כִּרְתָּ  
 כִּרְתָּה מִנִּין, ת"ל לְאוֹר. דְּמִשְׁמַע לֹא תִקַּח לֹא  
 הִיא וְלֹא כִרְתָּה וְלֹא כִרְתָּה: בְּתוֹ וּבֵת בְּתוֹ  
 וְכו' – בְּבֵתוֹ מֵאִנּוֹסָתוֹ, וְכֵן בֵּת בְּתוֹ וּבֵת בְּנוֹ,  
 דִּלְיָלוֹ בְּתוֹ מֵאִשְׁתּוֹ הֵינּוּ בֵּת אִשְׁתּוֹ. דְּכִיּוֹן  
 דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא י"ח) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה, לֹא  
 שְׂנֵא הֵימְנוֹ וְלֹא שְׂנֵא מֵאִישׁ אַחֵר. אֲבָל בְּתוֹ  
 מֵאִנּוֹסָתוֹ לֹא נִפִּיק מֵהֵאִי קִרְא, דִּלְשָׁה עַל יָדֵי  
 קְדוּשָׁתוֹ מִשְׁמַע, אֲלֹא נִפְקָא מֵעֲרוֹת בֵּת בְּנָךְ אוֹ  
 בֵּת בְּתָךְ (שם): חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמִיו

## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

וכאילו לא היתה אשת אחיו מעולם, כרתה מתיבמת: אילונית – לשון איל. הזכר מן האיל. וסימניה מפורשים, שאין לה שדים כנשים ואין לה סימנים וקולה עבה כאיש ואין לה שיפולי מעים כנשים כלומר שאותו מקום אינו זולט מגופה כערות שאר הנשים: ואי אשה יכול לומר וכו' – שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו, הלכך לאו אילונית נינהו. ומיאון נמי ליכא, שהרי גדולות הן, ואין ממאנת אלא קטנה. ותנא לידן דלא חשיב אמו בכלל הנשים שפוטרות לרותיהן, סבר לה כמ"ד שאין אדם נושא לנוסת אביו ומפותרת אביו. אבל לדברי האומר נושא אדם לנוסת אביו ומפותרת אביו, והיא הלכה, אפשר שנתנשא אמו לאחיו מאביו, וכשימות בלא בנים נמלאת אמו נופלת לפני בנה ליבוס. ונמלאו ט"ז נשים פוטרות לרותיהן, ואמו אחת מהן. וכן הלכה:

הכתוב מיבוס לוי, שנאמר (דברים כ"ה) כי יצבו אחיך יחדיו, שהיתה להם ישיבה אחת בעולם. הלכך כשמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים. ואע"פ שעתה נפלה מכח נישואי שמעון שהיה בעולמו, אסורה לו מחמת ראובן. וכשם שהיא אסורה כך כרתה אסורה: וכלתו – שמת בנו, ונשאה אחיו. וכלתו אסורה עליו איסור עולם ואפילו אחר שמת בנו: וכולן אם מהו – כגון שמתה בתו קודם מיתת אחיו או שמיאנה בו. ואע"פ שאין מיאון אלא ביתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה, משכחת לה שמיאנה בחיי אביה, כגון שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה בעודה קטנה, שקוב אין לאביה רשות בה, ונישאת לאחי אביה בעודה קטנה, אז יולאה במיאון, דקרינן לה לקמן יתומה בחיי האב. ואם מיאנה באחיו או נתגרשה ממנו, או נמלאת אילונית שמקחה מקח טעות

(ב) בייצד פוטרות צרותיהן, היתה בתו או אחת מבן העריות האלו נשואה לאחיו, ולו אשה אחרת, ומת, בשם שבתו פטורה, כך צרתה פטורה. הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני, ולו אשה אחרת, ומת, בשם שצרת בתו פטורה, כך צרת צרתה פטורה, אפילו הן מאה. בייצד אם מתו צרותיהן מתרות, היתה בתו או אחת מבן העריות האלו נשואה לאחיו, ולו אשה אחרת, מתה בתו או נתגרשה, ואחר כך מת אחיו, צרתה מתרת. וכל היכולה למאן ולא מאנה, צרתה חולצת ולא מתיבמת:

האחרת, פטורה, שזו פוטרתה, שצרת ערוה פוטרת כרתה: ואפילו הם מאה – אחים, והלכה כרת כרתה של בתו ונתיבמה לאחיו השלישי, ולו אשה אחרת ומת בלא בנים, שתינה אסורות על זה. וכן לעולם: כרתה מותרת – להתיבס. שהרי בשעת זיקת יבוס אינה כרתה: וכל היכולה למאן – שהיא קטנה הערוה, ויכולה למאן ולא מיאנה, ומת אחיו, הואיל וקידושיה אינן אלא מדרבנן וזיקה שלה אינה אלא מדרבנן, אינה פוטרת כרתה מן החליכה, ולהתיבס אסורה, שנראית כצרת ערוה:

רע"ב – (ג) כשם שבתו פטורה – שהרי אסורה לו, ואין קם אח אלא הוא. כך כרתה פטורה: הלכה כרת בתו ונישאת לאחיו השני – היכא דיש אח אחר ששתינה מותרות לו, ואינן פטורות, שהרי יש כאן מלות יבוס, ומתיבמת האחת והשניה פטורה, דכתיב (דברים כ"ה) את בית אחיו, בית אחד הוא בונה ואין בונה שתי בתים. ואם יבס אחיו השני את כרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו: כשם שצרת בתו פטורה – שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון. כך כרת כרתה, אשת אחיו השני

(ג) שיש עריות חמורות מאלו, מפני שנישואות לאחרים, צרותיהן מתרות. אמו, ואשת אביו, ואחות אביו, אחותו מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אחיו מאביו:

## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

היא לו אשת האב, לדברי האומר שאנוסת אביו אסורה. ולעיל פירשתי שאין כן הלכה, אלא אמו פוטרת כרתה, שהיא יכולה להנשא לאחיו מאביו: אשת אביו, אשת אחיו מאביו – [שהיה לו בנים] ואחות אביו, כולן אסורות לאחיו כמו שאסורות עליו, ואין בהם כל יבום על זה לעולם. ואם נשאר אחים ולהם נשים אחרות ומתו, לרותיהן מותרות לינשא לזה. וכן אם נשא אותם אחיו בעצירה ומת בלא בנים לרותיהן מותרות:

(ה) בית שמאי מתרין הצרות לאחים, ובית הלל אוסרים. חלצו, בית שמאי פוסלין מן הפהגה, ובית הלל מכשירים. נתבבמו, בית שמאי מכשירים, ובית הלל פוסלין. אף על פי שאלו (אוסרין ואלו מתירין, אלו) פוסלין ואלו מכשירים, לא נמנעו בית שמאי מלשא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי. כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין, לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו:

אח הם עליהם ואשת אח בכרת, ובני חייבי כריתות ממזרים הם, אעפ"כ לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש, לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הכרות ופורשין מהן: אלו על גבי אלו – משאילים כליהם אלו לאלו. ובגמרא פריך אהא דתנן בית שמאי מתירין את הכרות לאחים ובית הלל אוסרים, קרי כאן לא תתגודדו, לא תיעשו אגודות אגודות. ומשני, כגון בית דין אחד בעיר אחת פלג מורים כבית שמאי ופלג מורים כבית הלל. אבל שני בתי דינים בעיר אחת, וכ"ש שני בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה:

**רע"ב** – (ג) שש עריות חמורות מאלו – ומה היא חומרא שלהן: שנשואות לאחרים – ואין יכולות להנישא לאחיו של זה מאביו, ואם מתו בעליהן שהן נכרים אכל זה, לרותיהן מותרות לינשא לזה, שאין כרת ערוה אסורה אלא בנופלת לפניו ליבום מאחיו. ורבינו משה בר מימון פירש, אם נישאו בעצירה לאחיו, ומת בלא בנים ונפלו ליבום לפניו, לרותיהן מותרות, שאין אלו כרות ערוה, הואיל ולא היו קדושין תופסין לאחיו ברותן עריות: אמו – אינה יכולה להנשא לאחיו מאביו, שהרי

**רע"ב** – (ד) בית שמאי מתירין – כרת ערוה להתיבם לאחיו. לית להו הך דרשה דלכרו: חלצו – הכרות מן האחים: בית שמאי פוסלין – הכרות מן הכהונה, שחליצתן חליצה: ובית הלל מכשירין – שחליצתן שלא לזרד היתה, והרי היא כחולצת מן נכרי: נתבבמו – לאחיו: בית שמאי מכשירין – אותן לכהנים אם נתאלמנו מיצמיהם: ובית הלל פוסלים – שנבעלו לאסור להם, והנבעלה לאסור לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהן: לא נמנעו – ואעפ"כ שבתי הכרות שנתבבמו כדברי בית שמאי ממזרים הם לב"ה, שהרי באיסור אשת

### גמרא – יבמות דף טו' ע"ב טו' ע"א

שאלו את ר' יהושע צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת בית שמאי ובית הלל.

גופא בימי רבי דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה ועיניו קמו מלבא לבית המדרש (אמר ומי ילך) [אמר ומי ילך] ויודיעו אמר להן רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר"ע הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי

## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

יהושע והושיבהו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו מי הוא רבי אלעזר בן עזריה אמר ויש לו בן לעזריה חבירו קרא עליו המקרא הזה נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפסו והושיבו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא עקיבא בן יוסף א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו ליה צרת הבת מהו אמר להן מחלוקת בית שמאי ובית הלל הלכה כדברי מי אמר להן הלכה כבית הלל אמרו ליה והלא משמך אמרו הלכה כבית שמאי אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו ליה חיי רבי סתם שמענו אמר להם אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדוין ומן התרמודים:

### רש"י על הגמרא

בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת א"י ועכשיו צבית שני צטלה קדושתה וזרעין צשביעית ותקנו להן מעשר ראשון ומעשר עני צשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים צשא"י שאין להם מה לאכול צשביעית לפי צצטל לקט צכחה ופיאה והולכים צס ונוטלים לקט צכחה ופיאה ומעשר עני: ומקבלים גרים מן הקרדוין כו' – ולא אמרינן ממוזרים הן מצנות ישראל צצאו עליהן עובדי כוכבים לאיכא רבנן דפסלי:

בימי ר' דוסא הותרה – אחיו של ר' דוסא שהי' מתלמידי צ"ש התירה כדתני לקמן ועשו על פיו ונהגו כן: צשכס גדול היה – וסבורים חכמים שהוא התירה: קמו – עמדו מלראות: אמר לו – רבי יהושע לר' דוסא אמור לתלמידך אחר וישב: דוסא – התירו שמעתם אומרים: או בן הרכינס – צלל דוסא: סתם צמענו – בן הרכינס סתם וסמו לא הוזכר: בכור שטן הוא – חריף ועומד על צמועה ועושה מעשה ואינו צב משמועתו לעשות כרבים: עמון ומואב – ישראלים הדרים

### זוהר – הקדמה בראשית דף יא' ע"א

פתח רבי שמעון ואמר מאי דכתביב, (ישעיה לח) ויִסֵּב חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר ויִתְפַּלֵּל אֶל ה'. תא חזי, כמה הוא חילא תקיפא דאורייתא, וכמה הוא עלאה על פלא. דכל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מעילאי ומתתאי. ולא דחיל מפרעין בישין דעלמא. בגין דאיהו אחיד באילנא דחיי ויליף מיניה בכל יומא:

## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

דָּהָא אֲוִרֵייתָא תּוֹלֵיף לְבַר נָשׁ לְמִיזַל בְּאַרְח קְשׁוּט. תּוֹלֵיף לִיה עֵיטָא הֵיךְ יְתוּב קַמֵּי מְאָרִיָּה לְבַטְלָא הֵהִיא גְזֵרָה. דְּאִפִּילוּ אַתְגְּזֵר עֲלֵיהָ דְלָא יִתְבַטַּל הָאֵי גְזֵרָה, מִיַּד אַתְבַּטַּל וְאַסְתַּלַּק מִנִּיה וְלָא שְׂרִיא עֲלֵיהָ דְבַר נָשׁ בְּהָאֵי עֲלֵמָא. וּבְגִין כֵּן בְּעֵי לִיה לְבַר נָשׁ לְאַשְׁתַּדְלָא בְּאֲוִרֵיתָא יִמְמָא וְלִילֵי וְלָא יִתְעַדֵי מִינָה הֵדָא הוּא דְכַתִּיב (יהושע א) וְהִגִּיתָ בּו יוֹמָם וְלַיְלָה. וְאֵי אַתְעַדֵי מִינָה דְאֲוִרֵיתָא אוּ אַתְפָּרֵשׁ מִינָה כְּאֵלוּ אַתְפָּרֵשׁ מֵאִילָנָא דְחַיִּי: תָּא חֲזִי, עֵיטָא לְבַר נָשׁ, כַּד אִיהוּ סְלִיק בְּלִילֵיאַ עַל עֲרִסְיָה בְּעֵי לְקַבְּלָא עֲלֵיהָ מְלֻכּוּתָא דְלַעֲיִלָא בְּלַבָּא שְׁלִים וְלֵאקְדָּמָא לְמַמְסַר קַמִּיהָ פְּקֻדוֹנָא דְנַפְשִׁיהָ (בראשית י"ט ע"ב) וּמִיַּד אֲשְׁתַּזִּיב מִכָּל מַדְעִין בִּישׁוּן וּמִכָּל רוּחִין בִּישׁוּן וְלָא שְׁלִטִין עֲלֵיהָ. וּבְעַפְרָא קָם מְעַרְסִיהָ בְּעֵי לְבָרְכָא לְמְאָרִיָּה וְלַמִּיעֵל לְבִיתֵיהָ וְלַמְסַגֵּד קַמֵּי הֵיכְלֵיהָ בְּדַחֲלוּ סַגְיָא, וּבְתַר כֵּן יַעֲלֵי עֲלוּתֵיהָ וְיִסַּב עֵיטָא מֵאֲנוּן אֲבָהוֹן קֹדִישִׁין דְכַתִּיב, (תהלים ה) וְאֲנִי בְּרַב חַסְדֶּךָ אָבּוּא בֵּיתְךָ אֲשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קֹדְשְׁךָ בִּירְאָתְךָ:

### הלכה – שו"ע אורח חיים סימן שז' ואילך

סימן שז' – דיני שבת התלויים בדבור:  
 (א) ודבר דבר (ישעיה נח, יג): שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול; הלכך אסור לומר: דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר, ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות: הגה – וב"א שסיפור שמועות ודברי חרושים הוא עונג להם, מותר לספרם בשבת כמו בחול; אבל מי שאינו מתענג, אסור לאומרם כדי שיתענג בהם חבירו (ת"ה סי' ס"א):  
 (ה) דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשות בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לא"י לעשותו בשבת; והוא שיהיה שם מקצת חולי, או יהיה צריך לדבר צורך הרבה, או מפני מצוה; כיעד: אומר ישראל לא"י בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקוע תקיעת מצוה; או להביא מים דרך חצר שלא עירבו, לרחוץ בו המצטער; ויש אוסרין: הגה – ולקמן סי' תקפ"ז פסק להתיר, וע"ל סי' רע"ז דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא, וע"ש ס"ג:

סימן שיט' – דין הבורר בשבת:  
 (ב) הבורר אוכל מתוך הפסולת, בידו, להניחו אפילו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וְחַיִּיב:  
 (ד) הבורר פסולת מתוך אוכל, אפילו בידו אחת, חייב: הגה – ואפילו האוכל מרובה ויש יותר טורח בביררת האוכל, אפ"ה לא יברר הפסולת אפ"י כדי לאכול לאלתר (ב"י):

סימן שכ' – דיני סחיטה בשבת:  
 (א) זיתים וענבים, אסור לסחטן (ע"ל סי' רנ"ב ס"ה); ואם יצאו מעצמן, אסורים אפילו לא היו עומדים אלא לאכילה. ותותים ורמונים, אסור לסחטן; ואם יצאו מעצמן, אם עומדים לאכילה, מותר; ואם עומדים למשקים, אסור. ושאר כל הפירות, מותר לסחטן: הגה – ובמקום שנהגו לסחוט איזה פירות לשמות מימיו מחמת צמא או תענוג, דינו כתותים ורמונים; אבל אם נהגו לסחוט לרפואה לבדו, אין לחוש (ב"י). וכל זה דוקא לסחוט אסור, אבל מותר למצוץ בפיו



## חק לישראל – פרשת בראשית יום ג'

מן הענבים המשקה שבהן וכ"ש בשאר דברים (ב"י בשם ש"ל). ויש אוסרין למצוץ בפה מענבים וכיוצא בהם (הגה"מ פכ"א):  
(ו) מותר לסחוט לימוני"ם:

סימן שכא – דיני תולש בשבת ודין טוחן ודיני תקוני מאכל או מעבד ולש:  
(יב) המוחתך הירק דק דק, חייב משום טוחן: הגה – וה"ה דאסור לחתוך גרוגרות וחרובים לפני זקנים (ב"י בשם תוספתא). ודוקא פירות וכדומה לזה, אסור. אבל מותר לפרר לחם לפני התרנגולים, והואיל וכבר נטחן אין לחוש, דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מיימוני פרק כ"א ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג). וכל זה לא מיידי אלא בחותך ומניח, אבל אם לאכלו מיד, הכל שרי מידי דהוי אבורר לאכול מיד, דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול), כדלעיל סי' שיי"ט:

סימן שכב – דין נולד בשבת:  
(ג) פירות שנשרו מן האילן בשבת, אסורים בו ביום ולערב מותרים מיד:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רז"ל, צדיקה בת שרה ז"ל.